

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'סח

ערב שבת קודש

פרשת שמות

י"ח בטבת התשע"ה

יוצא לאור על ידי

מכון ליובאוויטש שעליד

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

הלכות ומנהגי חב"ד

בשולחן־ערוך שלו במקום שליכו חפץ, וכן פרק מספרו תניא קדישא, וכן עניין בדרושי חסידות שלו, ומה טוב עניין שהוא בעיתו ובזמנו – מתורה־אור לפרשת השבוע⁴.

(ב) בעבודת התפילה – בסידורו השווה לכל נפש [כולל גם לימוד מאמרי חסידות שלו בעניין התפילה, החל מהמאמר 'הקול קול יעקב' שנדפס בהקדמת סידורו].

(ג) בנתינת צדקה, ומה טוב – לעניין השייך לעבודתו המיוחדת של בעל ההילולא או למוסדות העוסקים בעבודתו ובעבודת רבותיו נשיאינו ממלאי מקומו⁵.

(ד) לקיים התועדות של שמחה [ביום הילולא רבא' זה, כפשוטו – שמחה גדולה ביותר, הקשורה ב'הילולא' חתונה דווקא... שזה מבטל מלכתחילה את השאלה אודות התועדות ביום ההילולא⁶], בה יקבלו עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות⁷.

פשוט, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא נעשה הנ"ל או חלקו בימי [כגיד טבת], צריך להיות תשלומין והשלמה בימים הסמוכים⁸.

שבת־קודש פרשת שמות

י"ט בטבת

הפטרה: "הבאים ישרש" (ישעיה כז, – כח, יג. כט, ככ"כג)¹.

יום ראשון

כ' בטבת

יום ההילולא של הרמב"ם ז"ל. יום התחזקות בלימוד הרמב"ם היומי².

יום חמישי

כ"ד בטבת

יום ההסתלקות־הילולא של כ"ק רבנו הגדול, רבי שניאור־זלמן מלאדי נבג"מ זיע"א, בשנת תקע"ג, ומנוחתו־כבוד בעיר האדיטיש³.

כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ינצלו 'עת רצון' זו, כדי להוסיף:

(א) בלימוד התורה – להוסיף בלימוד תורת הנגלה ותורת הנסתר (תורת החסידות). ללמוד לפחות פרק משניות המתחיל באחת מאותיות שמו הקדוש; וכן מתורת בעל ההילולא: סעיף

(1) ספר המנהגים עמ' 32. ולהעיר ממאמר ד"ה קדש ישראל דש"פ שמות תרס"ח (המשך תרס"ו עמ' תקח. במהדורה החדשה עמ' תרע"א) שנאמר על פסוק מהפטרות "דברי ירמיהו" כמנהג הספרדים, וכבר העירו ע"ז במהדורה החדשה. ואולי גם ע"ז נאמר ש"בתורת החסידות מבוארים כמה מנהגים שאינם בנוסח ונוהג חב"ד" (לקוטי שיחות ח"ג עמ' 799 הע' 25).

(2) התועדות תשמ"ח ח"ב עמ' 1016.

(3) לוח כולל־חב"ד. ע"ד פרטי מלחמת נפוליאון, בריחת אדמו"ר הזקן מלאדי וההסתלקות בדרך, ראה מכתב אדמו"ר האמצעי ועוד ב"ספר התולדות – רבי שניאור־זלמן, רבנו הזקן הוצאת קה"ת, כפר־חב"ד תשמ"ו, ח"ד עמ' 1025 ואילך, ובקצרה ברשימת הצמח־צדק בס' אגרות־קודש, ברוקלין תשמ"מ, עמ' שכא. צילום המצבה בס' 'מי חב"ד' ביום זה.

(4) לקוטי־שיחות חכ"א עמ' 296.

(5) ג' העניינים – לקוטי־שיחות, שם, עמ' 276, סה"ש תשמ"ז ח"א עמ' 270 ו'התועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 286, מוגה.

(6) ובפרט ע"פ המבואר במכתב שבלקוטי־לוי־יצחק (אגרות־קודש, עמ' רמט. רנד) הרמזים בכך ש'הילולא רבא' של אדמו"ר היתה בחודש טבת – שמוה מובן עוד יותר איך שהיא עניין של שמחה – לקוטי־שיחות כרך כא עמ' 277-278.

(7) התועדות תשמ"ז ח"ב עמ' 292. בהתועדות כ"ד בטבת תש"ב ('תורת־מנחם – התועדות' ח"ד עמ' 262) ציונה הרבי לנגן ניגון ד' בבית של אדה"ו, וניגון "נייע ז'וריצי כלופצי".

(8) 'התועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 286 הערה 66 – מוגה (ההדגשה במקור).

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ח בטבת ה'תשע"ה – כ"ה בטבת ה'תשע"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ח בטבת	הלי תפלה וברכת כהנים פרק יד-טו. הלי תפילין ומזוזה וס"ת.. בפרקים אלו. פרק א.	הלי דעות פרק ד.	מ"ע כו. יב.
ש"ק	י"ט בטבת	פרק ב-ד.	פרק ה.	מ"ע יג.
א'	כ' בטבת	פרק ה-ז.	פרק ו.	מ"ע טו. יח.
ב'	כ"א בטבת	פרק ח-י.	פרק ז.	מ"ע יז.
ג'	כ"ב בטבת	הלי ציצית.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	הלי תלמוד תורה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע יד.
ד'	כ"ג בטבת	הלי ברכות.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ב.	מ"ע יט.
ה'	כ"ד בטבת	פרק ד-ו.	פרק ג.	מ"ע יט.
ו'	כ"ה בטבת	פרק ז-ט.	פרק ד.	מ"ע יט.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחרת		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', י"ח בטבת	4.38	5.26	5.48	6.50	9.13	11.48	12.18	4.53.0	5.19
ש"ק, י"ט בטבת	4.38	5.26	5.48	6.50	9.14	11.48	12.18	4.53.8	5.20
א', כ' בטבת	4.38	5.26	5.48	6.50	9.14	11.49	12.19	4.54.7	5.21
ב', כ"א בטבת	4.38	5.26	5.48	6.50	9.14	11.49	12.19	4.55.5	5.22
ג', כ"ב בטבת	4.38	5.26	5.48	6.50	9.14	11.49	12.19	4.56.4	5.23
ד', כ"ג בטבת	4.38	5.26	5.48	6.50	9.14	11.50	12.20	4.57.3	5.23
ה', כ"ד בטבת	4.38	5.26	5.48	6.50	9.14	11.50	12.20	4.58.2	5.24
ו', כ"ה בטבת	4.38	5.26	5.48	6.50	9.14	11.51	12.21	4.59.1	5.25

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות. ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.

*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ו בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ו שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
שמות	4:17	5:33	4:31	5:34	4:20	5:32	4:35	5:36
וארא	4:23	5:38	4:37	5:40	4:27	5:38	4:41	5:42

עורך אחראי: לוי־יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף־יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי־אגודת־חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יור: הרב יוסף־יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר־חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

נשמה חדשה

שיתבטלו כל המדידות והגבלות אצל כל השייכים לרבינו הזקן

אחד הטעמים לכך שיש צדיקים שיום הסתלקותם הוא יום שמחה, הוא - לפי שבשעת ההסתלקות נשלמת התכלית דירידת הנשמה למטה.

הכוונה בירידת הנשמה למטה היא - כמאמר: "ירידה צורך עלייה". עליידי עבודת הנשמה בלימוד התורה וקיום המצוות, בהיותה למטה בגוף הגשמי, הרי היא מגעת למדרגה נעלית הרבה יותר מהמדרגה שבה היתה הנשמה למעלה, קודם ירידתה למטה ("חצובות מתחת כיסא הכבוד"; "טהורה היא", ולמעלה יותר) - אין זה מגיע לעילוי שמקבלת עליידי עבודתה למטה.

העלייה בהנשמה, נעשית בשעה שהיא מסיימת את כל העבודה שהיתה צריכה לפעול למטה. ולכן נחשבת ההסתלקות של צדיקים אלו לשמחה, כיוון שצדיקים פעלו והשלימו בוודאי את כל עבודתם, ובשעת ההסתלקות, באים הם לעלייה היותר נעלית.

וכיוון שבכל שנה חוזרים ונשנים אותם עניינים שהיו בפעם הראשונה - הנה בכל שנה, היארצייט של הצדיק הוא יום שמחה. שמחה שבאה מצד דבר חדש, שלא היה מעולם - הרי היא גדולה הרבה יותר משמחה שבאה מצד עניין שהיה כבר.

אף-על-פי שבכל פעם שהעניין קורה, הרי הוא מביא שמחה, מכל-מקום, כיוון שאפילו ביום ההסתלקות ממש אין זה חידוש, אין בזה שמחה גדולה כל-כך ("אזא געוואלדיקע שמחה"), כמו בעניין חדש, שבא בפעם הראשונה.

רוב הנשמות שבדורות אלו אינם "נשמות חדשות". הם היו כבר בעולם הזה. במילא, השמחה מצד העלייה שמתעלים ביום ההסתלקות, אינה גדולה כל-כך, כיוון שעניין זה קורה אצלם לא בפעם הראשונה. הם היו כבר למטה ונתעלו כבר בעת הסתלקותם. הן אמת שבכל פעם נעשית עליית הנשמה באופן אחר, אבל כיוון שכללות עניין העלייה היה כבר אצל הנשמה, אזי השמחה אינה גדולה כל-כך.

אבל נשמתו של רבינו הזקן היתה נשמה חדשה. קודם לידתו של רבינו הזקן, לא היתה נשמתו אף פעם בעולם הזה. במילא יש בהסתלקות רבינו הזקן שמחה גדולה הרבה יותר מאשר בהסתלקות הצדיקים שאצלם לא היה עניין נשמה חדשה, כיוון שהיה זה עניין חדש, שקורה בפעם הראשונה.

וכאמור, חוזרים ונשנים בכל שנה אותם העניינים שהיו בפעם הראשונה. ואם-כן, בכל שנה - בבוא יום כ"ד טבת, היארצייט של רבינו הזקן - מאירה ונמשכת אותה שמחה גדולה (ובכל שנה - באופן נעלה יותר), שהיתה בשנת ההסתלקות (תקע"ג).

בין העניינים שפועלת השמחה ישנו גם עניין "שמחה פורץ גדר". שמחה מבטלת מדידות והגבלות. ייתן השם יתברך, שכל אלו שיש להם שייכות לרבינו הזקן - הן אלו שיש להם שייכות רוחנית אליו, "הולכים באורחותיו", אם במעשה, אם בדיבור, אם במחשבה; והן אלו שמקור חוצבם מהגזע שלו, כיוון ש"האב זוכה לבן", ללא חילוק במצבו של הבן, שהרי בכל זאת הוא בן - יתבטלו אצלם כל המדידות וההגבלות, ויומשך כל המצטרך להם, הן בגשמיות, הן ברוחניות, וההמשכה תהיה ללא מניעות כלל, "עד מהרה ירוץ דברו".

ייתן השם יתברך, שנהיה "הולכים באורחותיו", במחשבה דיבור ומעשה עד בחיים היום-יומיים; ובייחוד - שילמדו תורת החסידות - שעל זה מסר רבינו הזקן את נפשו - וינהגו במנהגיה והדרכותיה.

(קטעים מהתוועדות שבת-קודש פרשת וארא, כ"ה בטבת, ה'תשי"ז. תורת-מנחם כרך יח, עמ' 328:330 - בלתי מוגה)

הנשמה עצמה אינה שייכת לגלות

מהקדמת המילים "ואלה שמות" לפירוט שמותיהם של השבטים
 לומד המדרש ש"צדיקים זומים לבוראם" • זו הסיבה למה שנאמר
 במדרש אחר ש"שקולים הן ישראל כצבא השמים", שלכן גם "לא שינו
 את שמם" בדברי מדרש נוסף • את הכוח שלא להתפעל מהגלות
 ואדרבה לזכך את הגוף, מקבל היהודי מעצם הנשמה שלמעלה
 מ"שם" • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

הם - אף שלא היו יודעים שמות הנכדים של יעקב - ולמה צריכה התורה למנותם בפרטיות?
 במדרש איתא⁴, שהתורה מונה את שמותיהם, כדי לרמוז, שכל המאטיים ועשר שנים של גלות מצרים לא השפיעו על בני ישראל שישנו את שמותיהם - "לא שינו את שמם"; אותם שמות שהיו להם בבואם למצרים, נשארו אצלם בצאתם משם. ולכן מדגישה התורה את שמותיהם בבואם למצרים, כדי להורות שאכן אלו אותם השמות של בני ישראל כפי שנקראים בפרשיות שלאחר-יזה ביציאת מצרים.

אבל לכאורה אין זה ביאור מספיק על כך שהתורה תספר אלו הם השמות שהיו לבני ישראל בעת ירידתם למצרים - "ראובן שמעון" וכן הלאה; לפי פירוש המדרש נוגע רק לדעת שלא שינו את שמותיהם. וכיוון שהתורה אומרת "ואלה שמות בני ישראל", ומספרת ששמותיהם היו "ראובן שמעון וגו'", מובן, שגם במניין פרטי השמות

א. הספר¹ השני מחמשה חומשי תורה נקרא בשם "שמות", לכאורה - על-פי ההתחלה: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה". אבל כיוון שכל הספר נקרא כן, בהכרח לומר, ששם זה מבטא את התוכן הכללי של הספר², ולא רק התחלתו. בהתחלת פרשה הראשונה של ספר שמות נמנו שמותיהם של בני ישראל שבאו למצרים. וידועה הקושיה בזה³: שמות אלו נמנו כבר, ואדרבה בפרטיות יותר, בפרשת ויגש, ולשם מה צריכה התורה לחזור ולמנותם בפרשת שמות?

וגם בפרשת ויגש צריך להבין: שמותיהם של בני יעקב נזכרו כבר בפרשת ויצא ובפרשת וישלח, ואם-כן, היה מספיק לומר בפרשת ויגש, בקיצור, שיעקב ובניו באו למצרים, והיו יודעים כבר מי

(1) שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש), ונדפסה בלקו"ש ח"ג עמ' 843 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) ראה מדרש תדשא פ"כ: בכל הספרים הקדושים יש בהן חכמה בינה ודיעה למה נכתבו ונקרא שמם כו' למה נקרא שמו בראשית כו'.

(3) תו"א ותו"ח ריש פרשתנו. ובכ"מ.

(4) פענח רזא ריש פרשתנו בשם מדרש. וראה ג"כ בעל הטורים כאן.

פרשת שמות

ואלה שמות (א,א)

בשם הפרשה מתבטא תוכן הפרשה, וכאן לכאורה יש ניגוד מוחלט בין שם הפרשה לבין תוכנה: הפרשה מתחילתה ועד סופה עוסקת בעניין השיעבוד והגלות, ואילו 'שמות' מבטא את עניין הגאולה, שהרי "על שם גאולתך נקראו", והגאולה גם היתה "בשביל שלא שינו שמם"? והביאור: השם יש בו דבר והיפוכו. מצד אחד הוא מעלים על עצם האדם ואינו מגלה דבר על מהותו, ומצד שני - השם קשור בעצם הנפש, ועד שהקריאה בשמו של אדם היא דרך להעירו מעלפון. מעין זה מצוי גם בגלות - מצד אחד היא העלם והסתר, והיא אפשרית רק כשהעצם אינו גלוי; ומצד שני, כאשר מגלים את העניין הפנימי בגלות, מביאים את הגאולה, שעניינה גילוי עצמות אין-סוף ברוך הוא.

(שיחת שבת פרשת שמות תשמ"ו. התוועדות תשמ"ו כ"ב, עמ' 351)

והנה הסנה בער באש והסנה איננו אכל. ויאמר משה אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה (ג,ב-ג)

בוער באש: באש של מעלה ובאש של מטה (מדרש רבה)

הסנה - רומז לעם ישראל. אש של מעלה - התורה שנמשלה לאש. אש של מטה - האש הזרה של תאוות עולם הזה. משה ראה שה'סנה' (עם ישראל) בוער גם באש של מעלה וגם באש של מטה: מצד אחד הצדיקים 'בוערים' באהבה עזה כרשפי אש ברצוא לה', ומאידך הרשעים 'נשרפים' בתאוותיהם בענייני העולם הזה. תמה משה על שני האשים: מדוע אין נפשם של הצדיקים יוצאת בכלות הנפש לבורא, ומצד שני, כיצד נשארים הרשעים ביהדותם, ולא עוד אלא שאף מסוגלים לחזור בתשובה. זוהי שאלת-תמיחתו: "מדוע לא יבער (יכלה) הסנה"? התשובה לתמיחה הכפולה: "אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה". התורה נקראת "מראה גדול", מפני שהיא מראה ומגלה את גדלותו של אדון העולמים. ועלידי התורה הבין משה את הטעם לאי-כליון הסנה.

התורה שניתנה לישראל, בכוחה להיות עוז לצדיקים, שנפשם לא תכלה ושיגיעו להכרה כי העיקר הוא ה'שוכ' ולא ה'רצוא', ובכוחה להיות תושייה לרשעים להצילם שלא יכלו ח"ו, ויוכלו להחליף את האש של מטה באש של מעלה.

(ספר המאמרים תש"ד עמ' 112)

שלח נא ביד תשלח (ד,יג)

יש מצוות הבאות דווקא שלא ברצון האדם, וכשהן ברצון האדם - אינן מצווה כלל. לדוגמה: מצוות שכחה. (סדור עם דא"ח דף כ, עמ' ד)

(סידור עם דא"ח דף כ, עמ' ד)

"משולים לכוכבים", כי, בצבא השמים גופא יש לכוכבים מעלה לגבי שמש וירח, כי בשמש וירח כתיב¹¹: "חפרה הלבנה ובושה החמה", ואילו הכוכבים קיימים לעד, וכמו-כן בני ישראל¹². ועל-פי המדובר כמה-פעמים¹³ שפירושים שונים על פסוק אחד יש שייכות ביניהם - כן הוא גם בנוגע לשני מדרשים הנ"ל: על-ידי זה שהקב"ה קרא את בני ישראל בשמות, נעשו דבר חשוב שאינו בטל; וזה גופא נתן להם את הכוח (כמו שכתוב במדרש הב') "שלא שינו את שמם" היינו, שגלות מצרים לא פעלה עליהם, ויצאו משם באותם שמות שבאו לשם.

ג. עוד דיוק ישנו¹⁴ בפסוק "ואלה שמות וגו'", שבו מרומז שצדיקים "דומים לבוראם". איתא במדרש¹⁵: "הרשעים הן קודם לשמן - גלית שמו, נבל שמו וכו', אבל הצדיקים שמן קודמין - ושמו קיש, ושמו שאול, ושמו ישי וכו', דומין לבוראם, שנאמר¹⁶ ושמי הוי' לא נודעתי להם", ועניין זה מרומז גם בפסוק זה: תחילה נאמר ואלה שמות וגו' ואחר-כך - השבטים עצמם, "ראובן שמעון וגו'".

וגם רמז זה שייך לשני הפירושים הנ"ל במדרש - שזה שבני ישראל "משולים לכוכבים", ו"לא שינו את שמם", בא מזה שבני ישראל, צדיקים, "דומים לבוראם".

ד. מבואר בחסידות בריבוי מקומות¹⁷, שהאור האלוקי שנמשך להחיות ולהוות את העולם, הוא רק בחינת "שם" של הקב"ה, שהוא הארה בלבד¹⁸.

(11) שם כד,כג.

(12) דב"ר פ"א, יד.

(13) ראה לקו"ש ח"ג עמ' 782.

(14) ראה אוה"ת ריש פרשתנו.

(15) רות רבה פ"ד, ג. וראה בר" פס"ז, ח. במדב"ר פ"י, ה.

אסת"ר פ"ו, ב.

(16) וארא גו.

(17) ראה תו"א משפטים עו, ד. ובכ"מ.

(18) כמ"ש (תהילים קמח, יג) "הודו על ארץ ושמים", וכמ"ש

(פסחים נו, א) "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד",

ברוך מלשון המשכה (ראה תו"א יחי מז, ב. ובכ"מ),

היינו שהמשכה "לעולם ועד" היא רק מבחינת שם כבוד

מלכותו (מהנחה בלתי מוגה).

יש כוונה מיוחדת מלבד הידיעה "שלא שינו את שמם", שהרי בתורה הכל בדיוק.

ב. עוד איתא במדרש⁵ על הפסוק "ואלה שמות": "שקולים הן ישראל כצבא השמים - נאמר כאן שמות, ונאמר בכוכבים שמות, שנאמר⁶ מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא. אף הקב"ה כשירדו ישראל למצרים מנה מספרם כמה היו, ולפי שהם משולים לכוכבים קרא שמות לכולם, הדא הוא דכתיב ואלה שמות בני ישראל וגו'".

כלומר, שהקב"ה קראם כאן בשמות כדי לבטא את חשיבותם: כאשר בני ישראל הולכים בגלות עלולים הם חסו-שלום להיאבד שם, ולכן מונה אותם הקב"ה וקוראם בשמות, כדי שגם בגלות לא יבטלו, שכן, "דבר שבמניין לא בטל"⁷, ומכל-שכן שלא נאבד דבר הנקרא בשם, שזוהי חשיבות יתרה מכמו "דבר שבמניין"⁸.

וכפי שמצינו בדין שיכחה, שכאשר בעל-הבית שוכח תבואה או פירות בשדה, הרי זו שיכחה ושייך לעניים. אבל כאשר שוכח דבר הנקרא בשם, כלשון המשנה⁹: "כל זית שיש לו שם" - אין זו שיכחה. כלומר, הגם שלפי שעה ובחיצוניות שכחו בעל-הבית, אין זה כמו כל השיכחות, שנעשים הפקר לעניים, כי בגלל חשיבותו אין זו שיכחה אמיתית, ובפנימיות לא שכחו בעל-הבית מעולם.

וכן הוא בעניין הגלות, שנראה בחיצוניות כמו שיכחה חסו-שלום, "ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני"¹⁰, הרי כיוון שבני ישראל הם דבר חשוב, ש"הקב"ה קרא שמות לכולם", אין בני ישראל יכולים להתבטל או להיות הפקר חסו-שלום, כיוון שהקב"ה אינו שוכח אותם לעולם.

ולכן - אף שבתחילה משווה המדרש את בני-ישראל לצבא השמים סתם, שבזה נכללים גם השמש והירח - מסיים המדרש שבני ישראל

(5) שמו"ר פ"א, ג.

(6) תהילים קמז, ד.

(7) ביצה ג, ב. שו"ע יו"ד סק"י ס"א.

(8) דבר שבמניין - מדרבנן לא בטל (רמ"א שם). דבר שיש לו

שם אינו שיכחה - נלמד מן הכתוב מדאורייתא (רמב"ם

הל' מתנות-עניים פ"ה הכ"ג).

(9) פאה פ"ז מ"א.

(10) ישעיהו מט, יד.

קרובו, בן דוד או חבר כיתה]...

בדומה לכך מצינו במענה הרבי מכ' טבת תשכ"א (כפר חב"ד גליון 1186 עמ' 29) לגבי בזבוז כסף בחתונות:

והאומנם מחוייב הנני להיות חלק מהצרמוניה ושתונצח אחר-כך באלבום בשביל המזכרות בכלל ושמוחירו – סכום המספיק להחזקת כתה גדולה בישיבה במרוקו במשך שישה חודשים ויותר..

וראה גם התוועדות תשמ"ב כרך ב' עמ' 1083 (וכן בכמה מכתבים ב'שערי צדקה').

ויש להעיר מעין זה משו"ת שואל ומשיב מהדורא חמישאה סימן לט, שכתב:

"על מה שנהגו לשרוף בגדים עליו בל"ג בעומר והם עוברים בל תשחית . וחושבין ההמון שמצוה הם עושים . . ואני ערב להם שאם היו לוקחים אותו ממוון והיו מפרנסים עניי ארץ-ישראל בזה שיותר היה ניהא לרשב"י והנאה לו והנאה לעולם."

(ואמנם מן המשיבים על טענה זו (הובא בשדי"י חמד – נעתק ב'המועדים בהלכה' (לרש"י ז"ן עמ' שג), שאכן מי ש"רצה להעלות על המוקד בגד יקר – הממונים מודיעים כי לא נכון לשרפו במדורה, [אלא] ומקדישו ומוכרים אותו ומחלקים ממונו לעניים לכבוד צדיק").

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות' ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 276 ש"ח (ב'4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 138 ש"ח (ב'2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 6084000.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

וכמאמר "מלך שמו נקרא עליהם", שרק שמו של המלך נקרא על מדינתו, והרי השם אינו נוגע להעצם של הנקרא בו, אלא הוא רק כדי שהזולת יוכל להתקשר עמו. אבל הקב"ה עצמו הוא קדוש ומובדל, ואין לנבראים שום ערך אליו.

ומצד ההתקשרות של נשמות-ישראל עם העצמות, להיותם "חלק אלוקה ממעל ממש"¹⁹, הרי כל העולמות אין להם ערך, וכל הנבראים אין להם תפיסה ומושג בנשמות-ישראל. ומה שנמשך מהנשמה בגוף, הרי זה רק הארה מהנשמה, כי, כאמור, צדיקים – שהכוונה בזה לכל בני ישראל, כמו שנאמר²⁰, "ועמך כולם צדיקים" – "דומים לבוראם", וכשם שרק הארה מהבורא נמשכת בעולם, כך נמשך בגוף רק הארה מהנשמה²¹, כיוון שהגוף אינו כלי להכיל את עצם הנשמה²².

וזוהו הרמז בפסוק "ואלה שמות בני-ישראל הבאים מצרימה" – רק ה"שמות", הארה של נשמות-ישראל, באו למצרים, בהגבלות של עולם-הזה בכלל ושל הגלות בפרט (מצרים מלשון מיצר וגבול), אבל עצם הנשמה אינה יכולה לבוא בגלות. וכיוון שעל הנשמה עצמה לא שייך גלות, הרי זה נתן כוח בהארת הנשמה שיהיה בה התוקף שלא להתפעל מההעלמות והסתרים ולהישאר בשלימות גם בירידתה למטה ובגלות.

ה. כשם שעצם הנשמה, שלמעלה מירידה בגוף, נותנת תוקף בהארת הנשמה – כן הוא גם לאידך גיסא: העבודה של הארת הנשמה שבאה למטה בגוף, פועלת עילוי גם בעצם הנשמה. תכלית ירידת הנשמה למטה היא בשביל העלייה שיש להנשמה מהירידה. וידוע²³ שעלייה זו היא לא רק בהארת הנשמה, אלא גם עצם הנשמה כמו שהיא למעלה, מתעלית ומגיעת למדרגה כזו, שמצד

19 תניא רפ"ב.

20 ישעיהו ס.כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.

21 ראה ברכות (יא): מה הקב"ה כו' אף נשמה כו'.

22 וכידוע הראיה לזה (ראה תורת-מנחם ח"א ריש עמ' 57. וש"נ) מהא ד"מלאך בשליש עולם עומד" (ראה ב"ר פס"ח, יב) ומכ"ש שנשמה שהיא למעלה ממלאך, אין העולם – ועאכ"כ הגוף – יכול להכילה (מהנחה בלתי מוגה).

23 ראה ד"ה זה היום תש"ט פ"ב ופ"ג (סה"מ תש"ט עמ' ד' ואילך).

עצמה (ללא העבודה של הארת הנשמה בגוף) לא היתה יכולה להגיע אליה.

הסיבה לכך שההארה, השם של הנשמה יכולה לפעול עלייה גם בהעצם, היא, לפי שהשם נוגע ("דירט אן") בהעצם, עם היותו הארה בלבד. וכפי שאנו רואים, שכאשר קורין לאדם בשמו, אזי נפנה בכל עצמותו. וכמו-כן ידוע, שאחת העצות לעורר אדם מהתעלפות חזקה (שאו אין פועלים אצל האדם כוחות הגלויים של הנפש) היא, לומר באוזנו של המתעלף שמו שקורין לו על-פי תורה, שעלי-דייזה מעוררים את עצם הנפש, שיחזור ויחיה ויפעל בגוף²⁴.

וגם בזה דומים הצדיקים לבוראם: עלי-ידי עבודת בני ישראל בעולם – עם היותה בעולם הזה, שבו מאירה רק הארה מאלוקות – נעשה נחת רוח להקב"ה בעצמו, כמאמר רז"ל²⁵ "נחת רוח לפני", הקב"ה אומר: זוהי נחת רוח בשבילי בעצמי, עצמות, שבני ישראל עשו את רצוני.

1. העבודה למטה בגוף צריכה להיות בבירור הגוף ונפש הבהמית והחלק בעולם של כל אחד.

לא זו בלבד שאין להתפעל ואין להתחשב עם כל ההפרעות וההסתרים של הגוף ונפש הבהמית, ולעסוק בתוקף בענייני הנשמה בלימוד התורה וקיום המצוות – שבזה שווים כל בני ישראל; אלא העבודה צריכה להיות גם לברר ולשנות את הגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם, שיהיו כלי לאלוקות – שבזה יש לכל אחד אופן עבודה שלו, כיוון שצריך לעבוד עם הגוף שלו, נפש הבהמית שלו, והחלק בעולם שלו.

ולכן מדגישה התורה את השמות של בני ישראל, "ראובן שמעון וגו'": שמו של יהודי מורה על הציור שנעשה בנשמתו על-ידי התקשרותה בגוף. הנשמה עצמה אין לה שם, כיוון שאין לה ציור, ודווקא מצד התקשרותה עם הגוף מקבלת ציור ושם²⁶. וכיוון שכל גוף מחולק מחבירו, יש לכל אחד ציור מיוחד, ושם מיוחד, שמרמז גם על אופן העבודה המיוחד של כל אחד ואחד מישראל. ודווקא על-ידי "שמות בני ישראל" אלו, על-ידי

24 ד"ה מן המיצר תש"ט פ"א (סה"מ שם עמ' יז).

25 ספרי שלח טו.ז. פינחס כח.ח.

26 לקו"ת בלק (סז.ג).

העבודה המיוחדת של כל אחד מִישראל לברר את הגוף ונפש הבהמית שלו, ואת החלק שלו בעולם, נשלמה התכלית של "הבאים מצרימה" – העלייה שנעשית על־ידי הירידה.

ז. על־פי זה יוכן גם הטעם שספר זה נקרא בשם "שמות", כיוון שבשם זה מתבטא תוכנו הכללי של ספר זה:

הספר הראשון (בראשית) נקרא "ספר הישר"²⁷, לפי שבו מדובר אודות האבות, שנקראים "ישרים"²⁸, שאצלם לא היה שייך העניין של גלות אמיתי. כאשר יעקב בא למצרים, לא התחילה עדיין גלות מצרים. יתירה מזה, איתא במדרש²⁹: "כל זמן שיוסף היה קיים לא היה להם משוי של מצרים", והיינו, לפי שהאבות היו נעלים מלהיות בגלות, וכתוב³⁰ "ואלה תולדות יעקב יוסף" – יוסף המשיך וגילה ענייני יעקב³¹. ורק כאשר "מת יוסף" – נתנו עליהם משוי, שאז התחיל משא הגלות. ולכן התחילה אז, אצל הבנים, העבודה של "שמות בני ישראל" – הירידה של הגלות, והעבודה שהביאה ליציאת מצרים.

ולכן נוגע השם "שמות" לכללות תוכן הספר – כיוון ששם זה מורה על כללות אופן העבודה של

(27) יהושע י, ג.

(28) ע"ז כה, א.

(29) שמ"ר פ"א, ד.

(30) וישב לו, ב.

(31) ראה לקו"ש ח"ג עמ' 805. עמ' 832. וש"נ.

הבנים שבאים בגלות:

(א) בגלות נמצא רק שם, הארה מעצם הנשמה; ועצם הנשמה, כיוון שהיא למעלה מלהיות בגלות, נותנת כוח בעבודת הארת הנשמה.

(ב) העבודה צריכה להיות בבחינה של שם, לברר ולהעלות את הגוף, נפש הבהמית וחלקו בעולם, שעל־ידי זה נעשית יציאת מצרים והעלייה גם בעצם הנשמה – עד לעשיית משכן, "ושכנתי בתוכם"³² – בתוך כל אחד ואחד.

ח. ככל סיפורי התורה, יש גם בעניין זה הוראה נצחית, לכל דור ומקום:

בכל הזמנים ובמצבים היותר קשים של הגלות, צריך יהודי לדעת, שאין לו להתיירא ובוודאי שאסור לו להתייאש חס ושלום, כיוון שהעצם של יהודי הוא אף פעם לא בגלות, ועליו לא יכול אף אחד להעלים ולהסתיר.

יתירה מזה: העצם נותן גם כוח ליהודי למטה שלא להתפעל מהגלות, ולמלא את עבודתו הפרטית בגופו ונפשו הבהמית וחלקו בעולם, ועבודה גדולה ביותר ("גאר א גרויסע עבודה") – עבודה שמביאה לידי עלייה גם בעצם הנשמה, ועד – "ושכנתי בתוכם";

שתתגלה בגאולה השלימה בקרוב ממש.

(קטעים מהתועדות שבת־קודש פרשת שמות, ה'תש"ט.

תורת־מנחם כרך כד, עמ' 325-320 ואילך – בלתי מוגה)

(32) תרומה כה, ח.

כך ואכלת ושבעת", "אבל לשתות – אדם קודם, כמו שמצינו ברבקה שאמרה שתה וגם לגמליך אשקה".

ו'באורי־החיים' הקדוש על הפסוק (חיי שרה כד, יט) כתב: "ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב... שצריך אדם להקדים לתת מזון לבהמתו ואחר כך את עצמו, ויש לך לדעת כי דוקא באין כאן סכנה או צער, אבל בסכנה או כשיש צער, קודם יש לחוש לצערך ואחר כך לבהמתו, ולזה כששאל האיש "הגמליני נא מעט מים" (פסוק יז) הרגישה הצדקת כי צמא למים הוא ומצטער היה, לזה אמרה לו שתה וכשנתנה לו שיעור ששיערה כי ודאי אין כאן חשש לצער הצמא, ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב כי בגדר זה שאינך מצטער אתה צריך להקדים".

וראה עוד פרטי דינים שנלמדו מסיפור זה באחרונים כגון: (א) מי שאינו בעל הבהמה – אינו חייב להקדים מזונותיה למזונותיו מפני שהגמלים לא היו של אליעזר (תשובת בעל אמרי אמת מגור בספר פסקי תשובה סי' שמח). (ב) כשהמזון אינו של בעל הבהמה רשאי להקדים מזונות חבירו למזונות בהמת חבירו, ואף בעל הבהמה – רשאי להקדים ולאכול ממזון שחבירו מגיש לפיו טרם שנתנו אוכל לבהמתו, שלכן רבקה נתנה לאליעזר מים לשתות טרם נתנה לגמליו, ואף אליעזר שתה מן המים לפני הגמלים. (ג) הקדמת מאכל הבהמה למדור האדם – "גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון" – קודם מאכל לבהמה ואח"כ מדור לאדם (וראה תורת משה להחת"ס עה"פ שם כה). ועוד. [וראה כתב סופר סי' לב; שד"ח ערך אסור לטעום ועוד].

קרבת פסח ועקידת יצחק

בלקוטי שיחות כרך ט"ז פרשת בא (ג) בביאור פירוש רש"י על הפסוק (יב, ד) והיה לכם למשמרת – "ומפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ארבעה ימים... היה רבי מתיא בן חרש אומר... ונתן להם שתי מצות, דם פסח ודם מילה...", מקשה הרבי (כקושיית השפתי חכמים) שהרי בדברי רבי מתיא בן חרש אין לכאורה תירוץ לשאלה "מפני מה הקדים... ארבעה ימים?" ומבאר הרבי שהתירוץ לכך הוא בסיום פירוש

רש"י – "ושהיו שטופים באלילים, אמר להם משה כו' משכו ידיכם מאלילים וקחו לכם צאן של מצוה". כלומר: מכיון שהיה צורך לבטל את המצב של "שטופים באלילים", לכן נצטוו בני־ישראל לקחת את העבודה־זרה של מצרים על מנת לשוחטו, ולא לשוחטו מיד, אלא להחזיקו אצלם מספר ימים לפני השחיטה.

מדוע היתה הלקיחה ארבעה ימים דווקא לפני השחיטה? – גם זאת מצינו ברש"י (וירא כב, ד) ששהייה של ארבעה ימים היא אות וסימן לעשיית דבר מתוך ישוב הדעת, שהרי אברהם יצא לדרוכו לקיים את הציווי על עקידת יצחק מיד למחרת היום שנצטווה, ויום השלישי של הליכתו בדרך היה יום הרביעי לציווי. ועל כך אומר רש"י "כדי שלא יאמרו הממו וערבבו פתאום, וטרד דעתו, ואילו היה לו שהות להמלך אל לבו לא היה עושה" כו'. עדיכאן תוכן דברי קדשו בשיחה.

ולאור ביאורו זה של כ"ק אדמו"ר יומתק מה שנאמר במכילתא על הפסוק (יב, יג) וראיתי את הדם – "היה ר' ישמעאל אומר: והלא הכל גלוי לפניו... ומה תלמוד לומר "וראיתי את הדם"? אלא בשכר מצוה שאתם עושים אני נגלה וחס עליכם. 'וראיתי את הדם' – רואה אני דם עקידתו של יצחק שנאמר (וירא כב, יד) 'ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה', שלכאורה, מהי השייכות בין קרבן פסח ועקידת יצחק?

והביאור בזה: "בשכר מצוה שאתם עושים" ו"דם עקידתו של יצחק" – מסירות נפשם של בני ישראל לעשות קרבן פסח התבצעה בדיוק כמו מסירות־הנפש שקשורה בעקידת יצחק, היינו מתוך הכרה ברורה, התבוננות וישוב הדעת, ולאחר ארבעה ימים כנ"ל. וק"ל.

העדפות נכונות בהוצאות שמחות

בהתוועדות מוצאי־שבת־קודש פרשת משפטים תשל"ט ('אשכילה בדרך תמים' עמ' 149) התבטא הרבי:

יש לך כסף "מיותר"? – תן זאת לצדקה לזכות הרך הנימול או להכנסת כלה [במקום לנסוע, דוקא מעבר לים, להשתתף בבית, חתונה או תנאים של

להביא לימות המשיח

הוספה בלימוד הרמב"ם וקיום היעוד בסוף ספרו

בנוגע לפועל, הכוונה היא שעבודת בני ישראל עתה צריכה להיות "להביא לימות המשיח", לגלות כבר מיד בפועל איך המצב של "הבאים מצרימה" בגלות הוא באמת מצב "גאולת ישראל", עלידי זה שמתכוננים בעצמם ומכינים אחרים למצב של "ימות המשיח".

כולל ובמיוחד - בקשר עם יום הילולת הרמב"ם - עלידי חיזוק והוספה בלימוד ספר משנה תורה להרמב"ם, כולל - עלידי השתתפות (או להוסיף חיזוק בזה, אם כבר משתתף) בלימוד הרמב"ם דכמה וכמה מבני ישראל, ג' פרקים ליום, פרק אחד ליום או בספר המצוות, ובפרט - בספר הרמב"ם עצמו - הלכות מלך המשיח - בשני הפרקים האחרונים של הלכות מלכים בסיום ספר משנה תורה.

ונוסף ללימודו הוא בזה, להשפיע גם על עוד מבני ישראל מסביבתו, אנשים נשים וטף, באופן של "זהעמידו תלמידים הרבה", ומהם יראו וכן יעשו רבים.

והיירצון שעלידי עצם ההחלטה בדבר יקבלו תיכף ומיד את השכר, הקיום בפועל של דברי הרמב"ם בסיום ספרו, שלאחרי שישנו כבר ה"מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו . . . ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמת ה'", שאז "בחזקת שהוא משיח", שכבר יהיה "משיח בודאי", עלידי זה ש"עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקיבץ נידחי ישראל . . . ויתקן את כל העולם כולו לעבוד את ה' ביחד כו".

(משיחת ש"פ שמוות התשנ"ב, ספר השיחות תשנ"ב, כרך א, עמ' 257)

העבודה בהפצת החסידות תביא לבית המקדש האמיתי

כידוע המשל של רבינו הזקן, לכן המלך שחלה, וציוה המלך לשחוק את האבן היקרה שבכתר המלך, וליתן בפיו של בן המלך, שמא תיכנס טיפה אחת! והרי מוכן בפשיטות שבדרך כלל אין נתינת מקום לשחוק את האבן היקרה שבכתר המלך, אבל במעמד ומצב שבנו של המלך נמצא בהעלם והסתר גדול, אזי הכול כדאי כדי לבטל את ההעלם וההסתר.

וכן הוא בנמשל בנוגע להפצת תורת החסידות - שמזמן לזמן, כאשר ההעלמות וההסתרים הולכים ומתגברים, אזי מיתוסף בהפצת החסידות במדה גדולה יותר, ועד שבדורנו ממש נעשית הפצת והמשכת תורת החסידות לכל ממש.

[. . .] ויש להוסיף, שמלבד זאת שמצד ההעלמות וההסתרים רצונו של האב שייקחו את האבן הטובה שבכתר המלך ויתנו לבן, הנה עוד זאת, שלאחרי שכבר לקחו את האבן טובה שבכתר המלך ושחקו אותה, הרי אם גם אז לא יכניסו אותה לפיו של הבן, אזי האחריות היא גדולה ביותר, כיוון שהאבן טובה שבכתר המלך הולכת לאיבוד חס ושלום.

ולאידך גיסא, מוכן גם גודל הזכות של כל אחד שמשדל בזה, שהרי רואים את יוקר העניין ועד כמה הוא תופס מקום למעלה וגורם נחת רוח, עד שבשביל זה כדאי הכול, כנ"ל במשל. ועלידי עבודת הפצת המעיינות חוצה . . . אזי מחריבים את בית המקדש המזויף, ונמשך בית המקדש האמיתי - שהרי הוא "בנו ועומד למעלה" וצריך רק להיות נמשך למטה, ועד שזוכים לקיום היעוד ש"לא ילמדו עוד איש את רעהו גו' כי כולם ידעו אותי", "כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים".

(מהתועדות שבת קודש פרשת וארא, כ"ה בטבת, ה'תשי"ז. תורת מנחם כרך יח, עמ' 335 - בלתי מוגה)

בא מתוך שובע ודישון עצמי כו', אין זה דברים היוצאים מן הלב ולכן גם קשה שיפעל, וכפי שאמר הרבי שם בשיחת שבת הגדול (בתחילת הדברים, עמ' 269):

וטעם הדבר שכאן התפעלו בכורי מצרים כל-כך, הוא לפי שבני ישראל דיברו עמם בדברים היוצאים מן הלב (שנכנסים אל הלב ופועלים פעולתם - ראה ספר הישר לרבינו תם שער יג. הובא בשל"ה סו, א), ועד - מתוך מסירת נפש. וק"ל.

לחדש בתורה מבלי לסטות

בלקוטי שיחות חלק יז (עמ' 349) מאריך הרבי בעניין פירושי התורה ותוכן דבריו הק', שמצינו בכמה וכמה משניות במסכת אבות פירושים רבים מגדולי ישראל (כרש"י, רמב"ם, מחזור ויטרי ועוד - עד לגדולי האחרונים), שפירשו באופן שונה ואפילו הפכי מהפירושים שבאבות דרבי נתן, ואף עודדו את תלמידיהם להתעמק ולחדש וכיוצא בזה. כמובן כל זאת בתנאי מוחלט שהדברים יתאימו לכללי דרכי לימוד התורה, מתוך זהירות אמיתית בכבוד גדולי התורה, וזהירות הכי גדולה שלא לגלות פנים בתורה שלא כהלכה ופסק דין, וכן הלאה [תוכן הדברים בקצרה ראה גם תורת מנחם (תשט"ז) כרך יז עמ' 62].

ולהעיר שמצינו יסוד זה - האפשרות לחדש בניגוד למדרשים - בין השאר גם בפירושו של האור החיים הק' בפירושו על-התורה, אשר טרח להדגיש יסוד זה כמה פעמים:

(א) בהקדמה לפירושו כתב: "לפעמים אמשוך בקסת הסופר בפשטי הכתובים בדרך משונה מדרשת חז"ל, וכבר גיליתי דעתי שאין אני חולק ח"ו על הראשונים אפילו כמלא נימא, אלא שהרשות נתונה לדורשי תורה לעובדה ולזרועה אור זרוע לצדיק . . . רק לדבר הלכה אל אשר יהיה שמה הרוח אשר תיכנו ראשונים, אחריהם לא ישט[ה] [ובדפוסים שלפנינו: ישנו]."

(ב) בראשית (א, א אופג): "דע כי רשות נתונה לנו לפרש נתיבות הכתובים בנתיבות העיון ויישוב הדעת, הגם שקדמונו ראשונים ויישבו באופן אחר, כי ע' פנים לתורה, ואין אנו מוזהרים שלא לנטות מדברי הראשונים אלא בפירושים שישתנה הדין

לפיהן".

(ג) ויגש (מו, ח ד"ה ואלה שמות): "ולא יקשה בעיניך שיהיה פירושינו היפך דברי חז"ל כי כבר הודעתך כי בפשטות התורה שאין הלכה יוצאת מהם, הרשות נתונה לתלמיד ותיק לחדש".

(ד) מצורע (יד, לה): "והגם שדרשו חז"ל לדרוש הכתובים בסדר זה, אף על פי כן כל עוד שנוכל ליישב הדרשה בסדר הכרחי - הוא יותר נכון, ובוהה הרווחנו את שלנו . . . וכבר כתבתי כמה פעמים, כי רשות נתונה לנו לדרוש הפסוקים בכמה פנים, משונים מדבריהם ז"ל, כל שמתיישבים הפסוקים על נכון, כל שאין הפכיות דברי חז"ל בהלכות.

(ה) האזינו (לב, א): והגם שקדמונינו בחרו דרך אחר, כבר אמרנו שע' פנים לתורה, ובענין האגדה יכולים לפרש הגם שיהיה הפירוש מנוגד לדבריהם, כל שאין הניגוד בדבר הלכה.

[וראה גם בראשית (א, ט) אחרי שהביא הפרקי דרבי אליעזר' כתב: "וזה משונה מפירושונו, זה דרך דרש, ודרכנו דרך פשט והכתוב יכוין לכל"].

אבל עם זאת מדגיש ה'אור החיים' בהקדמתו לתורה גם את הצד השני - היינו שהדבר מחוייב להיות מיוסד על כללי חז"ל:

"גם שלא לבדות מדעת אנוש דברים חדשים אשר לא שערום נוחלי תורה מפה אל פה, אלא על פי הקדמותיהם אשר קבלו דלי מדלי אשר דלה לנו איש האלקים מהם יקחו הקדמותיהם בני תורה לעמול ולעשות מסילת הכתובים". עיין שם.

מה למדים מהנהגת רבקה?

בלקוטי שיחות כרך ט"ו עמ' 170 נאמר:

והגם שרבקה היתה בגיל שלוש בת דעה הרבה יותר מילדה בגיל שכזה - כפי שנוכחים בבירור מהמאורעות עם אליעזר שדייק במעשיה - ומטעם זה נדרשה דעתה והסכמתה לשידוך ועד שנלמד מכאן ש"אין משיאין את האשה (סתם, גדולה) אלא מדעתה..."

ויש לציין שהדיוק במעשיה, הוא לא רק לגבי שידוכין ונישואין, אלא גם בשאר עניני הלכה, כמו לדוגמא ההלכה בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן סי' קסז סעיף ט': שאף "שאסור לאכול קודם שיתן לבהמתו שנאמר ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואחר

דינים שנלמדו מרבקה בת השלוש!

מה למדים מסיפור חוני המעגל, והשוואה לדברי הרב אברהם בן הרמב"ם • "אם בפרט אחד אינו מציית – הוא אינו מקושר" ... וכדי לפעול על הזולת יש לוותר על העניינים האישיים • כיצד יומתקו דברי המכילתא לאור ביאורו של הרבי? • האם ניתן לחדש בתורה בניגוד לפירושי הקדמונים? • ומה נכון לעשות בכסף 'מיותר'? ... • מסדרת יסודתו בהררי קודש

סיפור חוני המעגל

בהתוועדות שבת פרשת תשא תש"מ (שיחות קודש תש"מ כרך ב' עמ' 370 ואילך) הביא הרבי את המסופר במסכת תענית (יט, א במשנה ושם כג, א בגמרא) ובמגילת תענית (פי"ב) על חוני המעגל שפעל את ירידת הגשמים ["ובפרט שסיפור זה הובא במשנה, ובברייתא (שהובאה בגמרא), ובמגילת תענית שעניינה הלכות" – שם סעיף כ (עמ' 386)], אלא שהורדת הגשמים על-ידו היתה – לא כפי שהיה אצל רשב"י על ידי אמירת תורה – אלא על ידי תפילה (ראה שם סי"ט, עמ' 384-385). ההוראה הנלמדת מכך הסיק הרבי, להוסיף בעבודת התפילה!

גם בהתוועדות ש"פ צו תש"ל (שיחות קודש תש"ל כרך א' עמ' 652) התייחס הרבי לסיפור זה ולמד – שמבלי הבט על העובדה שבמשך שלוש שנים לא ירדו גשמים, בכל זאת לא התפעלו וביקשו, כי ידעו אשר בידו של הקב"ה הכל, והוא יתברך רצה שבשעה שיהודי זקוק למשהו יפנה אליו, ואז יוריד לו הקב"ה גשמים וימלא כל משאלות לבו. כך הדבר גם בעבודת כל אחד ואחד,

שאינן להתפעל מקשיים ואי-הצלחות, כי סוף סוף יצליח וכו'... עיין שם.

ולהעיר, שהרב אברהם בן הרמב"ם במאמרו המפורסם על אגדות הש"ס וכו', ב"הדרך השלישי הוא המעשה שנלמד ממנו עיקר מעיקרי האמונה" – מביא מעשה-סיפור זה ברוח הדברים האמורים, כדלהלן:

"כמו שאמרו במסכת תענית מעשה שאמרו לחוני המעגל.. הגנה המעשה הזה יורה על אמתת אמונה נכונה שהוא יתברך שומע בקול עבדיו הצדיקים ועונה אותם בצר להם.. ונאמר על ידי הנביא אז תקרא וה' יענה ואומר יקראני ואענהו".

והחידוש בדברי הרבי לכאורה הוא:

בפשטות היה זה דווקא בכוחו של חוני המעגל וצדקותו המיוחדת לפעול את ירידת הגשמים, שלכן פנו אליו יהודים שיתפלל עליהם [וראה בר"ן (תענית שם) שחוני היה בטוח בתפילתו שתיענה ואכן ירדו הרבה גשמים], אבל מנין שזהו בכוחו של כל אחד ואחד מישראל לפעול כך אצל הקב"ה? ואולי התשובה מצויה בדבריו של חוני עצמו "בניך שמו פניהם עלי מפני שאני כבן בית לפניך" ו"נשבע אני כו' עד שתרחם על בניך". ועיין חידושי-

אגדות למהרש"א שכוונתו היתה שלא מפני גדולתו פנו אליו להתפלל עבורם אלא מפני שהוא כבן בית הרגיל לעמוד לפני הקב"ה (וראה ברכות לד, ב. אכן עזרא במדבר יב, ז), כי באמת הכול הוא עבור בני ישראל, ולכן על ידי תפלה ניתן לפעול. ונראה שכוונת הרבי לומר, שחוני המעגל פתח את הצינור וסלל את הדרך בעבור כל אחד ואחד, שגם הוא יוכל לפעול, על כל פנים מעין זה, אצל הקב"ה כו'.

ציות מוחלט

ב'ספר השליחות' (קה"ת תשמ"ז) עמ' 77-78 הובאו דברי הרבי לגבי היציאה ל"שליחות":

אחרים.. מנסים להסביר לעצמם.. כי אין הדבר נורא אם בפרט אחד לא מצייתים, כיון שבאופן כללי הוא חסיד ומקושר – האם על-ידי זה שאינו מציית בפרט אחד, ייחפך לבלתי מקושר?

ידוע פסק הדין בנוגע ל"מומר לדבר אחד", שאף על פי שבכל התורה הולכים אחר הרוב.. אף על פי כן נקרא מומר לדבר אחד וכו'. רצון אינו ניתן לחלוקה.. אפילו פרט אחד.. ואם אינו רוצה לעשותו.. הרי הוא מורד במלכות..

לכאורה, דברים חריפים ביותר. אבל באמת הוא רעיון מפורש כמעט ב'שערי-תשובה' לרבינו יונה (שער ראשון פסקא ו'), שם נאמר כך:

"כל אשר אינו נזהר מחטא ידוע [=מסויים], ואינו מקבל על נפשו להשמר ממנו, גם אם הוא מהעוונות הקלים, אף על פי שהוא נזהר מכל העבירות שבתורה, קראוהו חכמי ישראל (חולין ד, ב) מומר לדבר אחד ואת פושעים נמנה, וגדול עוונו מנשוא, כי, אם יאמר העבד לרבו, כל אשר תאמר אלי אעשה זולתי דבר אחד, כבר שבר עול אדוניו מעליו, והישר בעיניו יעשה. ועל העניין הזה נאמר (דברים כז, כו) "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם". ביאורו, אשר לא יקבל על נפשו לקיים כל דברי התורה מראש ועד סוף, ויורה על זה אמרו 'אשר לא יקים לעשות', ולא אמר אשר לא יעשה אותם".

השפעה במסירות-נפש

כך התבטא הרבי בשיחת שבת הגדול תשכ"ז

(תורת מנחם כרך מט עמ' 270):

כאשר נותנים ליהודי שליחות לפעול עם יהודים נוספים אין לו לטעון שקודם כל עליו לסיים את כל ענייניו, להתפלל וכו', לאכול ולשתות.. ורק כאשר לא יהיה לו יותר מה לעשות.. אזי "יעשה טובה" וידבר עם יהודי נוסף, כדי לבצע את שליחותו;

כדי לפעול על הזולת – עליו להניח את כל ענייני הצדה, כך שגם בשעה שהוא רעב וצמא.. הרי הוא מנתק את עצמו מתוך מסירות-נפש, ופונה לעסוק עם הזולת, ואז יצליח לפעול עליו.

לכאורה יש להצביע על מעין מקור בדרך אפשר לקביעה זו:

מסופר בגמרא תענית כד, ב: רב פפא גזר תענית ולא ירדו גשמים, חלש ליבו, טעם דבר מה, ביקש רחמים ולא ירדו גשמים. אמר לו רב נחמן: אם כבודו יאכל עוד מנה מן הדייסא, כמו שאכל – ירדו גשמים. ומפרש רש"י שם: "ולחוכא קאמר ליה הכי משום דטעים ברישא והדר בעא רחמי" [=לגחך עליו אמר כן משום שאכל תחילה ואחר-כך התפלל]. חלשה דעתו ואחר כך התפלל וירד המטר.

ולאור זה יש לפרש מה שבהמשך ובסמיכות ממש, מביאה הגמרא כמה משבחי של רבי חנינא בן דוסא, אשר השבח הראשון הוא שבכוחו פסק הגשם ובכוחו ירדו גשמים – ובסיום מובא ש"כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני דיו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת".

כלומר:

דווקא על ידי העדר ההתעסקות בצרכי עצמו, כוחו גדול יותר לפעול. וכפי שגם ביאר הרבי בשיחת שבת פרשת פקודי תשכ"ז (שם עמ' 156-157), שעניין "ונפקדת" – חסרונו של דוד דווקא, הוא הגורם שיהיה נזכר על ידי כך ביתר שאת – "יפקד מושבך". כי על ידי שמתבטל ממציאיותו, נעשה שליח של הקב"ה, ואז יש בכוחו לפעול וכו'.

ואכן מפורש הדבר במסכת תענית ריש פרק ב' (טו, א), ושם: עמדו בתפלה, מורידין לפני התיבה זקן ורגיל ויש לו בנינים וביתו ריקים (משמע דהוא עני ואין לו מחיה בביתו רש"י). ואולי קשור הדבר במה שנאמר "זבחי אלקים רוח נשברה וגו'".

והנה כל המקורות שציינו עוסקים בעיקר בביטול האדם כדי לקבל מן שמיא, אבל פשוט שכן הוא גם בעבודה עם בשר ודם. שהרי כל זמן שאדם